

(i) Printed Pages: 7

Roll No. ....

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

2	8	9	9
---	---	---	---

Exam. Code :

0	3	3	4
---	---	---	---

Master of Arts (History) 4th Semester

(2040)

Opt. (ii) : HISTORY AND HISTORICAL METHOD (HIS-912)

Paper—II (In all Mediums)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 80

Note: Attempt 50% of Total Questions of Question Paper. Time: 2 Hours
All will carry equal marks. Fraction will be lower digit.

~~(2) Question number I is compulsory. Attempt any ten questions. Each question carries 2 marks.~~

~~(3) Attempt four essay type questions, one from each of the four units. Each question carries 15 marks.~~

I. Answer any **ten** questions of the following in about 25-30 words :

(1) Define social forces.

(2) What do you understand by Cleopatra's nose ?

(3) What is the scientific method ?

(4) What is objectivity ?

(5) What is cyclic view of history ?

2899/NN-17555(T)

1

[Turn over

- (6) Explain determinism.
- (7) What are accidental causes ?
- (8) What is value judgement ?
- (9) What is oral history ?
- (10) What is a primary source ?
- (11) What are rational causes ?
- (12) What is the relationship between geography and history ?
- (13) What is archaeology ?
- (14) What is the subject matter of demography ?
- (15) What is bias in history ? 10×2=20

UNIT—I

Note :- Attempt any **one** question :

- II. What is the relationship between the historian and society ? 15
- III. What is the importance of social forces in history ? 15

UNIT—II

Note :- Attempt any **one** question :

- IV. Highlight the problems of determinism. 15
- V. What is objectivity in History ? Explain with examples. 15

UNIT—III

Note :- Attempt any **one** question :

- VI. How can secondary sources be evaluated ? 15
- VII. What is Oral evidence ? How is it significant for the study of history ? 15

UNIT—IV

Note :- Attempt any **one** question :

- VIII. What is meant by widening scope of history ? 15
- IX. Evaluate the contribution of geography and literature to the study of history. 15

(हिन्दी माध्यम)

- नोट :-** (1) उम्मीदवार पाँच प्रश्नों का प्रयास करें।
(2) प्रश्न संख्या I अनिवार्य है। किन्हीं दस प्रश्नों का प्रयास करें। प्रत्येक प्रश्न के 2 अंक हैं।
(3) प्रत्येक यूनिट में से एक प्रश्न करते हुए, चार निबंध प्रकार के प्रश्न करें। प्रत्येक प्रश्न के 15 अंक हैं।
- I. निम्नलिखित में से किन्हीं दस प्रश्नों का उत्तर 25-30 शब्दों में दे :
- (1) सामाजिक ताकतों को परिभाषित करें।
(2) क्लियोपेट्रा के अग्रभाग से आप क्या समझते हैं ?
(3) वैज्ञानिक विधि क्या है ?

- (4) वस्तुनिष्ठता क्या है ?
- (5) इतिहास का चक्रीय दृष्टिकोण क्या है ?
- (6) नियतत्ववाद की व्याख्या कीजिए।
- (7) आकस्मिक कारण क्या है ?
- (8) मूल्य निर्णय क्या है ?
- (9) मौखिक इतिहास क्या है ?
- (10) प्राथमिक स्रोत क्या है ?
- (11) तर्कसंगत कारण क्या है ?
- (12) भूगोल और इतिहास के बीच क्या संबंध है ?
- (13) पुरातत्व क्या है ?
- (14) जनसांख्यिकी की विषय-वस्तु क्या है ?
- (15) इतिहास में पूर्वाग्रह क्या है ? 10×2=20

यूनिट—I

नोट :- किसी एक प्रश्न का प्रयास करें :

- II. इतिहासकार और समाज के बीच क्या संबंध है ? 15
- III. इतिहास में सामाजिक ताकतों का क्या महत्व है ? 15

यूनिट—II

नोट :- किसी एक प्रश्न का प्रयास करें :

- IV. नियतत्ववाद की समस्याओं को उजागर करें। 15
- V. इतिहास में वस्तुनिष्ठता क्या है ? उदाहरण सहित स्पष्ट कीजिए। 15

ਯੂਨਿਟ—III

ਨੋਟ :- ਕਿਸੀ ਏਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾ ਪ੍ਰਯਾਸ ਕਰੋ :

- VI. ਸਾਧਮਿਕ ਸ਼ੋਰੋਂ ਕਾ ਸੂਲਯਾਂਕਨ ਕੈਸੇ ਕਿਆ ਜਾ ਸਕਤਾ ਹੈ ? 15
- VII. ਸੌਖਿਕ ਸਾਖਯ ਕਯਾ ਹੈ ? ਇਤਿਹਾਸ ਕੇ ਅਧਯਯਨ ਕੇ ਲਿਏ ਯਹ ਕਿਤਨਾ ਸਹਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ? 15

ਯੂਨਿਟ—IV

ਨੋਟ :- ਕਿਸੀ ਏਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾ ਪ੍ਰਯਾਸ ਕਰੋ :

- VIII. ਇਤਿਹਾਸ ਕੇ ਵਯਾਪਕ ਦਾਯਰੇ ਕਾ ਕਯਾ ਸਤਲਬ ਹੈ ? 15
- IX. ਇਤਿਹਾਸ ਕੇ ਅਧਯਯਨ ਮੇਂ ਭੂਗੋਲ ਔਰ ਸਾਹਿਤਯ ਕੇ ਯੋਗਦਾਨ ਕਾ ਸੂਲਯਾਂਕਨ ਕਰੋ। 15

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- (1) ਪਰੀਖਿਆਰਥੀ ਨੇ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨਾ ਹੈ।

(2) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ I ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਦਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 2 ਅੰਕ ਹਨ।

(3) ਚਾਰ ਨਿਬੰਧ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇ। ਹਰੇਕ ਯੂਨਿਟ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 15 ਅੰਕ ਹਨ।

I. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਦਸ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਉੱਤਰ 25-30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਉ :

- (1) ਸਮਾਜਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ।
- (2) ਕਲੀਓਪਾਟਰਾ ਦੇ ਨੱਕ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ?

- (3) ਵਿਗਿਆਨਕ ਵਿਧੀ ਕੀ ਹੈ ?
- (4) ਵਸਤੂਨਿਸ਼ਠਤਾ ਕੀ ਹੈ ?
- (5) ਇਤਿਹਾਸ ਬਾਰੇ ਚੱਕਰੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਹੈ ?
- (6) ਨਿਰਧਾਰਣਵਾਦ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
- (7) ਦੁਰਘਟਨਾ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹਨ ?
- (8) ਮੁੱਲ ਨਿਰਣਾ ਕੀ ਹੈ ?
- (9) ਮੌਖਿਕ ਇਤਿਹਾਸ ਕੀ ਹੈ ?
- (10) ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਰੋਤ ਕੀ ਹਨ ?
- (11) ਤਰਕਸ਼ੀਲ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹਨ ?
- (12) ਭੂਗੋਲ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਕੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ?
- (13) ਪੁਰਾਤੱਤਵ ਕੀ ਹੈ ?
- (14) ਜਨਸਾਂਖਿਅਕੀ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਕੀ ਹੈ ?
- (15) ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਪੱਖਪਾਤ ਕੀ ਹੈ ? 10×2=20

ਯੂਨਿਟ-I

ਨੋਟ :- ਕੋਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :

- II. ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਕੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ? 15
- III. ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਸਮਾਜਿਕ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਕੀ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ ? 15

ਯੂਨਿਟ-II

ਨੋਟ :- ਕੋਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :

IV. ਨਿਰਧਾਰਣਵਾਦ ਦੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰੋ। 15

V. ਇਤਿਹਾਸ ਵਿੱਚ ਇਤਰਾਜ਼ਸ਼ੀਲਤਾ ਕੀ ਹੈ ? ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝਾਓ।
15

ਯੂਨਿਟ-III

ਨੋਟ :- ਕੋਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :

VI. ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਰੋਤਾਂ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? 15

VII. ਮੌਖਿਕ ਸਬੂਤ ਕੀ ਹੈ ? ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਲਈ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ
ਹੈ ? 15

ਯੂਨਿਟ-IV

ਨੋਟ :- ਕੋਈ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ :

VIII. ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਦਾ ਕੀ ਅਰਥ ਹੈ ? 15

IX. ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਵਿੱਚ ਭੂਗੋਲ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੇ ਯੋਗਦਾਨ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ
ਕਰੋ। 15

